

МЕНТОРСКАТА УЛОГА НА НАСТАВНИКОТ ПО ГЕОГРАФИЈА ВО ПРОЦЕСОТ НА ИЗРАБОТКА НА ПРОЕКТНА ЗАДАЧА

Никола В. ДИМИТРОВ 1, Љупчо ДОЛЕВСКИ 2

1 Факултет за Туризам и Бизнис Логистика – Гевгелија; Факултет за природни и технички науки – катедра за географија, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Македонија
e-mail: nikola.dimitrov@ugd.edu.mk

2 СОУ- Гимназија „Јосип Броз - Тито“ – Битола, Македонија
e-mail: mirotvorec01@yahoo.com

ИЗВОД

Целта на овој труд е да се претстави местото, улогата, целите, видовите, фазите на изработка и други карактеристики на проектната задача во концепцијата за полагање на матура за учениците од средното образование, како и менторската улога, задачите и активностите на наставник по географија во процесот на избор, изработка и презентација – одбрана на проектната задача.

Клучни зборови: Средно образование во РМ, државна и училишна матура, проектна задача, географија, наставник по географија, ментор

ABSTRACT

The aim of this paper is to present the place, role, objectives, types, stages of project task and other features of the concept of taking the examination for students of secondary education and mentoring role, tasks and activities of the teacher of geography in selection process, preparation and presentation - defense of the project task.

Key words: Secondary education in the Republic, state and school graduation, project task, geography, geography teacher, mentor

1. Местото на географијата во Концепцијата за матура и за завршен испит

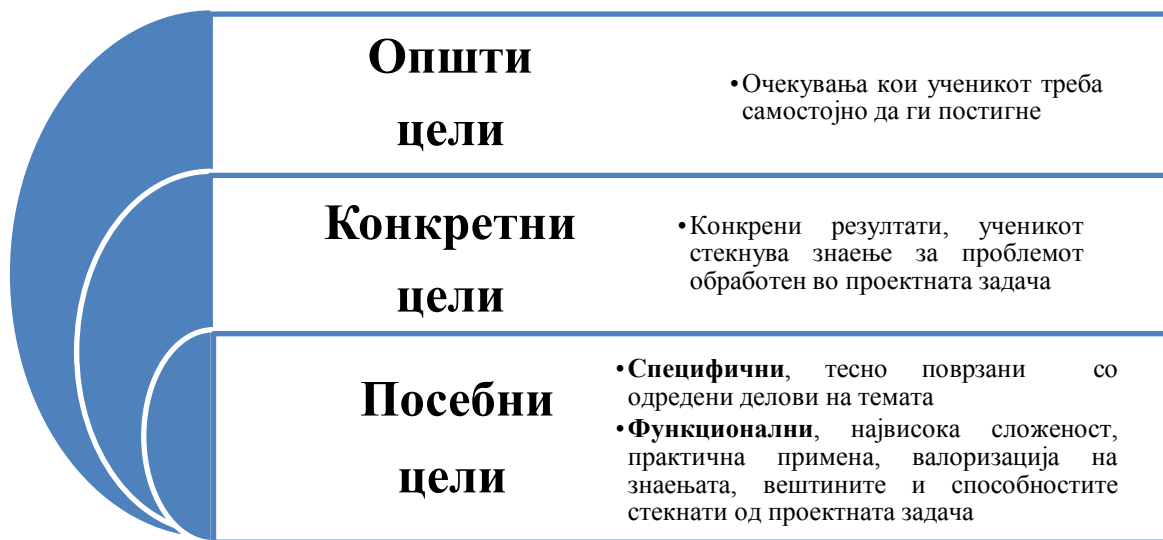
Во согласност со Концепцијата за матура и за завршен испит, **географијата** како наставен предмет е застапена, односно учениците можат да ја полагаат само во гимназиското образование **во изборниот дел** (во листата на предмети кои го исполнуваат условот – предмет кој се изучува најмалку две година, географијата е под реден број 6). Полагањето на географијата се прави на интерно – училишно ново (моментална состојба, за во иднина предвидено е полагање на географијата и на екстерно ново) пред три члена комисија на компетентни професори. Додека пак, во средните стручни училишта, поради нејзината застапеност во една година или порани незастапеноста воопшто, географијата не го исполнува условот за полагање на државна матура или завршен испит.

Состојбата во делот за **Пректна задача**, местото и улогата на географијата како наставен предмет е равноправна со останатите наставни предмети. За проектна задача може да се одберат најразлични проблеми кои ги третира – обработува географијата. Во сегментот на проектна задача, ученикот е доминантен и носител на сите активности, додека пак наставникот има улога на ментор.

2. Цели на проектната задача

Ученикот, по обавениот разговор со предметниот професор, врши **избор на тема**. Со изборот на темата за проектна задача, улогата на наставникот се променува и тој станува ментор, кој има за задача да го води ученикот во процесот на обработка на проектната задача. Додека ученикот **самостојно работи** – го проучува конкретниот проблем третиран во проектната задача. Исто така, ученикот во текот на сите фази **води досие или портфолио**. На сличен начин и менторот води досие за својата менторска работа, кој покрај евиденцијата на ученикот и насловот на темата за проектна задача, ги забележува, дава опис на консултациите и ги регистрира останатите коментари во врска со менторирањето.

Процесот на изработка на проектната задача вклучува универзално дефинирање на **општи, конкретни и посебни цели** кои ученикот треба да ги стекни. *Општите цели* на проектната задача се однесуваат интегрално на очекувањата кои се бараат од страна на ученикот да ги постигне при изработката на проектната задача. *Конкретните цели* се по сложени и се во тесно зависат со конкретниот проблем кој треба да се обработува во темата, конкретизација на . *Посебните цели* можат да бидат специфични – издвоени, тесно издиференцирани цели својствени за соодветната проектна задача, и функционални цели кои имаат највисока сложеност, односно цели кои директно се поврзани со практична примена или пак валоризација и искористување на одредени способности и вештини стекнување на ученикот од проектната задача.

Ученикот, преку процесот на изработка на проектната задача, за да се стекни со горенаведените цели, треба самостојно и правилно да:

- идентификува, планира, проучува и истражува конкретен проблем,
- користи литература и други извори на информации,
- користи информатичка технологија во процесот на истражување,

- планира и изведува експеримент,
- изработи одделен производ–проектна задача,
- аргументира, логички да заклучува и правилно да ја толкува содржината на проектната задача, и
- да ги презентира добиените резултати/заклучоци од проучувањето на конкретанта тема/продукт/творба/експеримент во проектната задача.

3. Видови на проектни задачи

Во Концепцијата за државна матура и завршен испит на ученикот како избор за изработка на проектна задача му се понудени четири видови:

- Есеј
- Извештај од емпириско истражување
- Извештај од експериментално истражување
- Продукт/творба

Од четирите видови проектни задачи како најсоодветна за географија е изработката на Извештај од емпириско истражување. Испитниот дел на проектната задача, за гимназиското образование се состои од „два дела“: изработка на текстуален материјал и устен дел – презентација или одбрана. Додека пак, во средните стручни училишта има и „трет дел“, практичен дел.

4. Проектна задача – Извештај од емпириско истражување

Ученикот кој изработува извештај од емпириско истражување по географија, може да избере одреден проблем од физичка географија или од општествена географија, при тоа апсолутирајќи проблем од глобален, регионален, национален или локален карактер.

Генерално, извештајот во максимален обем од 12-15 страни мора да ја има следната содржина или структура:

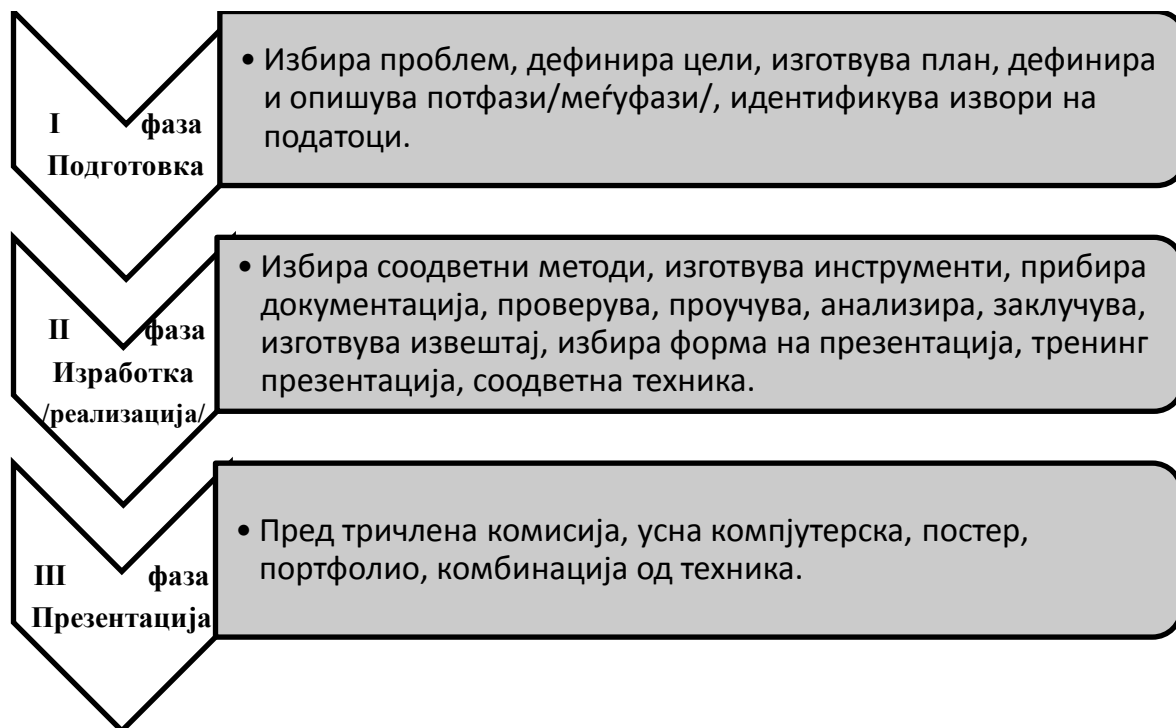
Структура/содржина/ на Извештајот од емпириско истражување	
1. Вовед	Опис на темата, дефинирање на проблемот, хипотезата, целите
2. Методи и техники во истражувањето	Опис, план на истражувањето, именување на постапки, техники, податоци, наведени испитаници, мерни инструменти, користење постапки, тестови, анкети, прашалници и сл.
3. Резултати	Ставање на резиме, анализа, прилози од табели, графици, слики и слично.
4. Коментари /дискусија/	Интерпретација на резултатите, потврдување или отфрлување на хипотезата.
5. Заклучок	Краток и концизен опис на проблемот и резултатите.
6. Користена литература /извори/	Изворно и правилно цитирање на литературата.

5. Фази на изработка на проектната задача

Согласно временските рокови утврдени со Концепцијата и Правилата за изработка на проектна задача. Ученикот на крајот на трета година, најдоцна до месец мај, треба да одреди од кој наставен предмет или образовно подрачје ќе изработи проектна задача. Избор на тема во договор со менторот се дефинира до почетокот на четврта година, најдоцна до крајот на октомври месец. Изработената проектна задача на наставникот – ментор, ученикот треба да ја педаде најдоцна до крајот на март месец во годината кога се полага испитот. Според тоа, ученикот од изборот до реализацијата има на располагање 6/5 месеци.

Процесот на изработка на проектната задача денинирано е дека поминува низ три фази, и тоа: фаза на подготовка, изработка или реализација и трета фаза на презентација. Наведените фази се проследени со низа активности кои самостојно треба да ги реализира ученикот. Улогата на наставникот ментор во текот на реализацијата на проектаната задача примарно е консултативен.

Активностите на ученикот во трите фази дадени се во прегледот кој следи:

6. Улога, задачи и активности на менторот

Наставникот во процесот на изработка на проектна задача треба да има нагласена менторска улога. Нагласената менторска улога треба да биде присутна низ трите фази од изработката на проектната задача. Само на таков начин ученикот ќе добие одреден степен на самодоверба дека е на прав пат успешно да ја подготви, изработи и презентира

задачата. Според тоа, како треба да се одвива менторската улога низ трите фази од изработката на проектната задача можеме да ја проследиме од следниот прилог.

Улоги на менторот низ трите фази од изработка на проектната задача	
<u>Прва фаза</u> Подготовка	Насочува, следи, помага при изборот на методологија и литература, дава поддршка, ја следи работата, го проценува напредокот, помага во разрешување на проблеми при истражувањето, коментира, препорачува, прави увид во материјалот, проверува, оценува, запишува во досието за проектната задача и верификува свој и потпис на ученикот.
<u>Втора фаза</u> Изработка	Последна консултативна средба разговара за начинот на презентација, предлага пробна презентација и истата ја проценува и дава насоки за нејзино подобрување. Во оваа средба – потфаза менторот има улога и на оценувач. Предалга форма за предадената проектна задача – печатена, електронска верзија, како и форма како да биде презентирана – одбранета истата. Води свој бележник и евиденција на бројот и насловите на проектните задачи.
<u>Трета фаза</u> Презентација	Во одбрана на проектната задача од страна на ученикот, менторот нема право да оценува, да поставува прашања, само „дава“ морална поддршка. За оценка на одбранетата - презентирана проектната задача задолжени се останатите два члена на комисијата.

За да биде успешна менторската улога, менторот треба направи папори кај ученикот/ците да стекне силна доверба, можности за достапност, да ги мотивира и поттикнува на креативно мислење, да ги поттикне на самостојно донесување одлуки, ориентирани кон напредок и иновативност. За да биде реализирано наведениот менторот низ процесот на неговата работа мора да практикува повеќе задачи и активности.

Задачи и активност на менторот насочени за успех на ученикот
<ul style="list-style-type: none"> - Да ги разгледа предлозите за проектна задача дадени од учениците; - Доколку има потреба интервенира во формулација на насловот на темата; - Да води евиденција дали некоја од проектните задачи се повторува од минатата година; - Да соработува со училишната матурска комисија при конечното подготвување и прифаќање на проектните задачи од својот предмет; - Да изготвува распоред на времето за консултации со учениците во текот на подготовката на проектната задача, најмалку три консултативни средби; - Да го насочува и по потреба му помага на ученикот при изработката на проектната задача; - Да врши увид во досието на ученикот за проектната задача; - Да ги прегледува изготвените проектни задачи и ги прифаќа или враќа на доработка; - Да им даде прилика на учениците на пробна презентација, како би имал можност за давање на дополнителни насоки и препораки пред јавната презентација и оценување; - Да води евиденција за дадените проектни задачи и нивната успешност; - Да учествува во работата на комисијата која одлучува за приговорите на оценките.

РЕЗИМЕ

Ваквиот вид на менторирање се уште не е доволно практикуван и нашата наставна практика нема доволно искуство за ваквиот вид на работа. Според тоа, во правец на поквалитетно менторирање на наставниците потребно е реализирање на следните активности:

1. Стручна обука и лична подготовка на менторот
2. Обука за сопствено промовирање и професионалност кон работата
3. Обука за промовирање на географијата и стручниот назив географ
4. Објавување на примери на изработени проектни задачи на веб страната на училиштето, на Министерството за образование и наука, на Бирото за развој на образованието и на Државниот испитен центар
5. Вреднување и наградување на менторот, согласно Законот за професионален и кариерен развој
6. Изработка на инструменти за самоевалуација, за евалуација на менторирањето од страна на ученикот, за евалуација од страна на училиштето, од страна на стручни лица и сл.

ЛИТЕРАТУРА И ДРУГИ ИЗВОРИ

1. Концепција за матура и за завршен испит во средното образование со четиригодишно траење во Република Македонија – измени и дополнување – (2009), Државен испитен центар, Скопје
2. Испитна програма за проектна задача, (2010) Државен испитен центар, Скопје
3. Опсервација и интервју на наставници – ментори на проектни задачи по географија

THE ROLE OF THE MENTOR TEACHER FOR THE SUBJECT GEOGRAPHY IN THE PROCESS OF PREPARING THE PROJECT TASK

Nikola V. DIMITROV 1, Ljupco DOLEVSKI 2,
1 Faculty of Tourism and Business Logistic - Gevgelija, University "Goce Delcev" - Stip, Macedonia
e-mail: nikola.dimitrov@ugd.edu.mk
2 MSS - High school "Josip Broz - Tito" – Bitola, Macedonia
e-mail: mirotvorec01@yahoo.com

SUMMARY

This type of mentoring is not yet practiced enough and our teaching practice does not have enough experience for this sort of thing. Thus, in terms of quality mentoring teachers need to realize the following activities:

1. Professional training and personal development of the mentor
2. Training for self promotion and professionalism to work
3. Training to promote geography and professional geographer title
4. Publish examples of terms of reference made to the website of the school, the Ministry of Education, Bureau of Educational Development and the State Examination Centre
5. Valuing and rewarding mentor, pursuant to the professional and career development
6. Preparation of instruments for self-evaluation, the evaluation of mentoring by the student for evaluation by the school by the experts and so on.